

Відгук офіційного опонента

доктора педагогічних наук, доцента **Бондаренка Валентина Володимировича**

на дисертацію **Юр'єва Станіслава Олеговича**

«Методика розвитку рухових якостей курсантів військових закладів вищої освіти у процесі фізичного виховання»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання

(фізична культура, основи здоров'я)

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Тему дисертаційного дослідження Станіслава Олеговича Юр'єва вважаємо достатньо аргументованою саме тому, що її результати відповідають завданню щодо підвищення якості підготовки військовослужбовців Збройних сил України.

Дисертант з'ясовує, що умови бойової обстановки вимагають від фахівців Протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних сил України вияву психологічної стійкості, належного рівня розвитку рухових якостей і вольових рис, військово-прикладних рухових навичок, а також достатніх резервів фізіологічних можливостей організму, набутих під час навчання у військових закладах вищої освіти.

На підставі ґрунтовного вивчення наукової та науково-методичної літератури автор встановив, що досягненню достатнього рівня психофізичної підготовленості курсантів сприяють заняття військово-прикладними видами спорту в процесі фізичного виховання, серед яких важливе місце посідає військове п'ятиборство.

Заняття військово-спортивними багатоборствами забезпечують розвиток загальних і спеціальних рухових якостей, формування прикладних рухових навичок та морально-вольових рис у військовослужбовців, тобто саме тих якостей, від яких залежить ефективність сучасної військово-професійної (бойової) діяльності фахівців Протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних сил України.

Актуальність обраного напрямку наукового дослідження засвідчує також аналіз чинної системи фізичної підготовки у військових закладах вищої освіти, де готують фахівців Протиповітряної оборони. Автор визначив, що відсоток часу для спеціальної фізичної підготовки курсантів старших курсів є недостатнім для ефективного формування військово-прикладних рухових навичок, а під час організації різних форм фізичної підготовки недостатньо враховують прикладну спрямованість засобів педагогічного впливу.

З огляду на це, актуальність теми дисертаційної роботи Юр'єва Станіслава Олеговича «Методика розвитку рухових якостей курсантів військових закладів вищої освіти у процесі фізичного виховання», поданої на рецензування, є очевидною.

Дослідження виконано відповідно до Зведеного плану наукової та науково-технічної діяльності у Збройних силах України у 2017–2018 рр. за темою «Обґрунтування норм фізичного та психоемоційного навантаження військовослужбовців під час ведення бойових дій» (шифр «Гармонія», державний реєстраційний номер 0117U006287); планів науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Харківського національного університету Повітряних сил імені Івана Кожедуба і кафедри теорії та методики фізичного виховання факультету фізичного виховання, спорту та здоров'я Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Тема дослідження відповідає паспорту спеціальності п. 7 «Формування спеціальних знань і рухових навичок у дітей і молоді у процесі навчання фізичної культури, основ здорового способу життя».

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 8 від 22 грудня 2015 року) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 1 від 26 січня 2016 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні. Обґрунтування наукових положень дисертації є достатньо переконливим. Дослідження здійснене протягом

тривалого часу (з 2014-го до 2020 року) й охоплювало чотири етапи науково-педагогічного пошуку. Упродовж усіх етапів було використано різні методи, що допомогли одержати різноаспектну й адекватну інформацію, відповідали вимогам системного підходу та критеріям якості педагогічних вимірювань, зокрема таким, як об'єктивність, надійність, валідність тощо.

Структура роботи послідовна, цілком відповідає поставленим завданням. Науковий апарат дослідження сформульовано чітко та коректно. Предмет дослідження – зміст, засоби, методи і форми розвитку рухових якостей курсантів – майбутніх фахівців Протиповітряної оборони в процесі занять військовим п'ятиборством – є складовою об'єкта.

Автор застосовує комплекс відповідних методів дослідження, серед яких: теоретичні – аналіз наукової, навчально-методичної літератури та досвіду передової практики для з'ясування сучасного стану досліджуваної проблеми, систематизації й узагальнення інформації про об'єкт і предмет дослідження; емпіричні – анкетування; педагогічне спостереження; педагогічне тестування; медико-біологічні методи, а також найважливіший – метод педагогічного експерименту.

Для визначення достовірності отриманих даних застосовано методи математичної статистики.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Мета, завдання і матеріал дослідження зумовили відповідну структуру дослідження, яка містить вступ, три розділи, висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

Загальний обсяг дисертації становить 308 сторінок. Обсяг основного тексту становить 162 сторінки, містить 17 рисунків і 33 таблиці.

У першому розділі висвітлено особливості функціонування системи фізичного виховання у військовому закладі вищої освіти, окреслено вимоги сучасної військово-професійної (бойової) діяльності до фізичної готовності майбутніх фахівців Протиповітряної оборони, схарактеризовано військово-прикладні види спорту як ефективні засоби розвитку рухових якостей і

формування прикладних навичок курсантів, розглянуто науково-методичні основи занять військовим п'ятиборством, його місце в системі фізичного виховання курсантів. Автор конкретизував структуру чинної системи фізичної підготовки в Збройних силах України, особливості її функціонування у військовому закладі вищої освіти й визначив, що вона є підпорядкованою вимогам військово-професійної (бойової) діяльності сукупністю низки складових, які становлять процес фізичного вдосконалення військовослужбовців та управління ним (мета, завдання, зміст, засоби, методи й форми).

У другому розділі висвітлено наукові методи й особливості організації дослідження, інформацію стосовно мотиваційного ставлення курсантів до необхідності впровадження військового п'ятиборства в освітній процес фізичного виховання у військових закладах вищої освіти, проаналізовано результати констатувального етапу педагогічного експерименту щодо впливу занять військовим п'ятиборством на рівень фізичної підготовленості, морфофункціональний стан, здоров'я та вольові риси курсантів у процесі навчання.

Розроблено й обґрунтовано методику розвитку рухових якостей у курсантів засобами військового п'ятиборства в процесі фізичного виховання. Вагомим досягненням здобувача є розроблення педагогічної моделі авторської методики. Модель є описовим і графічним відображенням структури, взаємозв'язку та взаємозалежності цільового, змістового й оцінного компонентів.

Здобутком автора є також виокремлення низки педагогічних умов, які забезпечують ефективну реалізацію розробленої методики розвитку рухових якостей курсантів, серед яких: наявність позитивної мотивації курсантів до занять військовим п'ятиборством; достатній рівень їхньої фізичної підготовленості та здоров'я; досвід і належний рівень професійної компетентності викладачів й інструкторів кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту для проведення занять із військового п'ятиборства; необхідний рівень матеріально-технічного забезпечення (наявність спортивної бази та її оснащення).

У третьому розділі висвітлено критерії оцінювання навчальних досягнень курсантів на заняттях військовим п'ятиборством у процесі фізичного виховання

та подано результати формувального етапу педагогічного експерименту. Дисертант детально схарактеризував методику визначення показників кожного критерію оцінювання підготовленості курсантів (мотиваційного, когнітивного, діяльнісного).

На підставі математичного опрацювання одержаних результатів доведено ефективність методики розвитку рухових якостей у курсантів військових закладів вищої освіти засобами військового п'ятиборства в процесі фізичного виховання, порівняно з традиційною системою фізичного виховання. Констатовано покращання показників фізичної підготовленості, здоров'я, психоемоційного стану та вольових якостей курсантів.

Підсумки дисертаційного дослідження відображено в загальних висновках, які корелюють із висновками до кожного з розділів і відтворюють реалізацію мети й завдань дослідження.

Автореферат за змістом відтворює основні положення дисертаційної роботи та оформлений відповідно до вимог.

Наукова новизна та достовірність наукових положень дисертаційної роботи. Наукова цінність дисертаційного дослідження Станіслава Олеговича Юр'єва зумовлена, передусім, тим, що в роботі вперше:

– теоретично обґрунтовано та розроблено методику розвитку рухових якостей курсантів військових закладів вищої освіти засобами військового п'ятиборства в процесі фізичного виховання майбутніх фахівців Протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних сил України;

– визначено зміст навчання курсантів спеціальних вправ військового п'ятиборства (швидкісної та повільної стрільби, подолання смуги перешкод 500 м, метання гранат на точність і дальність, плавання з перешкодами на 50 м, кросу на 8 км);

– запропоновано критерії оцінювання навчальних досягнень курсантів – майбутніх фахівців Протиповітряної оборони на заняттях військовим п'ятиборством у процесі фізичного виховання у військових закладах вищої освіти.

Дисертант обґрунтовує ефективність розвитку рухових якостей та формування військово-прикладних навичок курсантів військових закладів вищої освіти засобами військово-спортивних багатоборств.

Подальшого розвитку набули питання підвищення мотивації та показників фізичного і психоемоційного стану курсантів військових закладів вищої освіти.

Результати експерименту наочно проілюстровано в численних таблицях і графіках. Достовірність й обґрунтованість результатів експериментальної роботи забезпечується репрезентативністю вибірок, зіставленням початкового та досягнутого рівнів розвитку рухових якостей курсантів. Зазначене дає підстави для висновку, що теоретичні положення і практичні результати дисертаційної роботи Юр'єва Станіслава Олеговича є логічними та переконливими.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні й упровадженні методики розвитку рухових якостей курсантів військових закладів вищої освіти засобами військового п'ятиборства та критеріїв оцінювання навчальних досягнень курсантів – майбутніх фахівців Протиповітряної оборони на заняттях військовим п'ятиборством у процесі фізичного виховання у військових закладах вищої освіти.

Теоретичні положення та практичні напрацювання дисертаційного дослідження апробовано в освітньому процесі під час занять із фізичного виховання курсантів Харківського національного університету Повітряних сил імені Івана Кожедуба (акт впровадження від 25 травня 2020 року), Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова (акт впровадження від 16 квітня 2020 року), Військової академії (м. Одеса) (акт впровадження від 25 травня 2020 року).

Основні теоретико-методичні положення та результати роботи може бути використано під час укладання навчальних програм, розроблення навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни «Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка» для курсантів – майбутніх фахівців Протиповітряної оборони, у процесі організації спортивно-масової роботи у військових закладах вищої освіти. Запропоновану методику може бути

адаптовано до освітнього процесу фізичного виховання курсантів різних військових спеціальностей, закладів вищої освіти інших силових структур.

Для виконання поставлених завдань автор опрацював 275 джерел, зокрема 46 – іноземними мовами, що засвідчує всебічний аналіз досліджуваної проблематики. Усі наукові положення, висновки та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 15 наукових працях, серед яких 3 статті в міжнародних виданнях, що належать до наукометричної бази «Web of Science», 5 статей у наукових фахових виданнях України; 4 публікації виконано одноосібно.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Високо оцінюючи результати дослідження Юр'єва Станіслава Олеговича, необхідно висловити деякі міркування, що виникли в процесі рецензування дисертації та потребують певних уточнень і пояснень.

1. У підрозділі 1.4 дисертант висвітлює витoki військового п'ятиборства та його становлення як сучасного популярного військово-прикладного виду спорту, наводить вагомi аргументи стосовно доцiльностi його введення в систему фізичної підготовки військовослужбовців. На с. 40 у контексті аналізу наукової літератури з окресленої проблематики автор констатує, що в чемпіонатах світу з військового п'ятиборства беруть участь команди з понад 30 країн світу, з-поміж яких – учасники країн – членів НАТО. Слід було б детальніше проаналізувати досвід використання вправ військового п'ятиборства для підвищення рівня фізичної підготовленості військовослужбовців саме цих країн.

2. На с. 93 здобувач зазначає: аналіз розвитку силових якостей у курсантів за результатами підтягування на перекладині засвідчує, що, найкращі результати зафіксовано в представників силових видів спорту та поліатлону, у якому підтягування є змагальною дисципліною. Кращі місця посіли курсанти секцій з кросфіту, поліатлону та гирьового спорту. У програму змагань із поліатлону як силова вправа може бути введено підтягування, однак у гирьовому спорті підтягування не є змагальною дисципліною.

3. На наш погляд, важливим здобутком автора є педагогічні умови, які забезпечують ефективну реалізацію розробленої методики розвитку рухових

якостей курсантів військових закладів вищої освіти засобами військового п'ятиборства в процесі фізичного виховання, серед яких: наявність позитивної мотивації курсантів до занять військовим п'ятиборством; достатній рівень їхньої фізичної підготовленості та здоров'я; досвід і належний рівень професійної компетентності викладачів й інструкторів кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту для проведення занять з військового п'ятиборства; необхідний рівень матеріально-технічного забезпечення (наявність спортивної бази та її оснащення). Проте ці складові не охоплено науковою новизною отриманих результатів дослідження. На наше переконання, урахування їх істотно посилює б позиції наукової новизни роботи.

4. Перша педагогічна умова, яку виокремив дисертант, – наявність позитивної мотивації курсантів до занять військовим п'ятиборством. Із тексту дисертації не цілком зрозуміло, чи передбачені пропонованою методикою навчання методи підвищення рівня мотивації курсантів до занять військовим п'ятиборством у контексті практичного впровадження методики навчання в інші заклади вищої освіти. Крім цього, на с. 115 зазначено, що одним із завдань 1-го етапу розробленої авторської методики є підвищення інтересу курсантів до занять фізичними вправами та спортом і військовим п'ятиборством. Не очевидно, як саме посилювали інтерес курсантів до занять фізичними вправами загалом і військовим п'ятиборством зокрема.

5. Другою педагогічною умовою, яка забезпечує ефективну реалізацію розробленої методики розвитку рухових якостей курсантів військових закладів вищої освіти засобами військового п'ятиборства в процесі фізичного виховання, є досвід і належний рівень професійної компетентності викладачів та інструкторів кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту для проведення занять із військового п'ятиборства. Практична цінність дисертації була б значно вищою за умови розроблення автором методичного забезпечення для інструкторів (викладачів), яке можна використовувати під час навчання вправ із військового п'ятиборства в умовах спортивно-масової роботи.

6. Висвітлюючи результати анкетування (підрозділ 2.2) і результати дослідно-експериментальної перевірки ефективності методики розвитку рухових

якостей курсантів (розділ 3), дисертант подає надмірну кількість таблиць, що ускладнює сприйняття значного обсягу кількісних показників.

Однак висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, принципово не знижують позитивної оцінки рецензованої роботи, яка є ґрунтовним, цілісним, самостійним дослідженням.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. З огляду на викладене вище, дисертація Юр'єва Станіслава Олеговича «Методика розвитку рухових якостей курсантів військових закладів вищої освіти у процесі фізичного виховання», подана до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, є самостійною, завершеною науковою роботою, яка відповідає вимогам п. 9, 11–14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 656, від 30 грудня 2015 року № 1159, від 27 липня 2016 року № 567 та від 20 листопада 2019 року № 943), що дає підстави для присудження Юр'єву Станіславу Олеговичу наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки

Національної академії

внутрішніх справ

В.Бондаренко

Валентин БОНДАРЕНКО

